

Igenek és nemek országai

Írta: Dávid Ferenc

A szerző képeivel

A TAVALYI év novemberében egy hosszabb időt töltöttünk a párommal Tunéziában. Szem előtt tartottuk, hogy a rendelkezésre álló idő alatt minél jobban megismerjük az országot. Térkép, útikönyv, GPS és hátizsák segítségével vágtunk neki a feladatnak: felfedezni a kulturális értékeket és a belső területek autentikus világát. Utunk során hosszabb-rövidebb időt töltöttünk például Sousse-ban, Mahdiában, Monastirban, KáIROUANban, Tuniszban, Karthagóban, Sidi-Bou-Säidban, El-Jemben és Sfaxban. A cikk tartalmazza a tapasztalatokat és élményeket, az értelmezéshez szükséges háttérinformációkat, valamint az általam levont következtetések egységét. A terjedelmi körtöttségek miatt az olvasó számára csak egy-egy élménytöredékekkel szolgálhatok abból az egészből, ami számomra hasznosíthatóvá vált.

Két kevésbé demokratikus ország közé ékelődve, Tunézia az afrikai kontinens legészakibb állama és átvitt értelemben a legnyugatibb is. Kemal Atatürk Törökországa mellett Tunézia volt az az ország, amely képes volt az iszlámot egyeztetni a tudomány és

a technika kultúrájával. A modern ipari társadalmak mögé való felzárkózás az iszlám dilemmáját is magával hozta. Más utat járt be Egyiptom és Szíria, vagy Pakisztán és Szaúd-Arábia és megint más módon viszonyul tudományhoz, technikához, valláshoz Irán (Küing, Ess; 1998:83).

Egyre több magyarnak van lehetősége, hogy bepillantson egy toleráns arab állam és az iszlám világába. Nem hiába esik sok európai turista választása Tunéziára. Az ország területe lényegesen kisebb észak-afrikai társaihoz képest és annak is megközelítőleg 40%-a sivatag. Földrajzi elhelyezkedésének egyik előnye az országot északról és keletről határoló 1300 km hosszú tengerpart, amit szállodák végtelen sora kísér.

Az éremnek két oldala van. Tunézia a folytonosságok országa: folyamatosan küzd a belső nehézségekkel, a társadalmi feszültségekkel, de ugyanez a változatlanosság jellemző a politikai vezetésre is. „Akikre nem lehet nemet mondani” – a Newsweek egyik '90-es évekből származó címlapja jutott eszembe. A demokráciát különféleképpen definiálhatjuk. Lehet egy választás szabad, ha a választék szegényes. Kétségtelen, hogy az 1956. óta zajló változások tették Észak-Afrika „legnyugatibb” államává Tunéziát.

A politikai vezetésben nem törekednek arra, hogy állampolgáraikat zavarba hozzák azzal, hogy

ciklusonként mást kelljen ünnepelniük.¹ A Tunéziai Köztársaság legmeghatározóbb szereplője az elnök, ő nevezi ki a kormány tagjait, élén a miniszterelnökkel. Előbbit öt éves periódusra választják meg és mindenre kiterjedő befolyással rendelkezik. Zine El Abidine Ben Ali 1987. óta tölti be az elnöki szerepkört, miután az 1956-os függetlenség kivívása óta a hatalmat gyakorló Habib Bourguibát egészségi állapota alkalmatlanná tette a tisztségével együtt járó feladatok elvégzésére. Az 1987-es hatalomátvétel a váltás és változás éve volt minden tekintetben. Visszaszorították a korábban betiltott Iszlám Párt támogatóit, akik meg akarták szerezni a hatalmat. A köztársaság második elnöke, elődjéhez hasonlóan a reformok útjára lépett. A Ben Ali-féle változás kiterjedt a politikai élet pluralizálása és a gazdaság fellendítésére. Jelenleg kilenc bejegyzett párt működik az országban, melyek közül hat képviselteti magát a parlamentben. A meghatározó politikai erő az Alkotmányos Demokrácia Gyűlekezete, ami egy névváltoztatás ellenére megegyezik Bourguiba pártjával és napjainkban 2 millió rendes taggal bír.² Lépéseket tettek a sajtó szabadsága érdekében, megközelítőleg 300 különféle nyomtatott sajtó jelenik meg az országban. Hivatalosan nincs cenzúra és senkit sem tartanak fogva azok közül, akik szabadon fejtik ki véleményüket az újságok hasábjain.

A sousse-i medina és a házak fölé magasodó erőd, ami az UNESCO Világörökségének a része

A szabadság relatív, mivel számos esetben történetek letartóztatások, melyeket az elnökkel szembeni kritikára lehet visszavezetni. Az internetes weboldalak közül több nem elérhető a helyi szolgáltatókon keresztül (köztük hírportálok és levelező rendszerek, mint a Hotmail.com). Indexre került több televíziócsatorna, de a lakóházak szinte mindegyike rendelkezik műholdvevővel és a lakók szabadon választhatják meg a hírforrásukat. Ezek a tények, illetve emberjogi szervezetek tapasztalatai is azt mutatják, hogy a kifelé mutatott kép és reformok ellenére még gyakran háttérbe szorítják az egyéni szabadságjogokat.

Tunézia turistabarát ország, ahol már a megérkezést követően érzékelhetőek az egymásnak feszülő ellentmondások. Mint tojásból kikelt fiókának a tojó, azt jelenti az ide érkezőnek az elnököt hirdető képek és molinók tömege. A személyi kultusz példája, egy csepp Rákosi-korszak: zászlók, transzparenszek, plakátok, jelszavak, egyenruhák. Ebben a tekintetben nem lehet különbséget tenni az állami hivatalok és a magánszféra között. Lehet egy épület lakott, vagy lakatlan, egy dolog nem hiányozhat: a nemzeti érzés, ami minden esetben az elnök képében jelenik meg. Külön iparágga fejlődött az ehhez szükséges propaganda és díszítőanyagok előállítása. A véletlennek köszönhetően egy hasonló manufaktúrában mi is megfordultunk. Az elnökről sugallt kép régióként, településenként változik. A gazdasági élet központjában, Tuniszban elegáns öltönyt, Káirouanban konzervatív, hagyományos népviseletet ölt az utcákat keresztben átszelő zászlótömegek képein.

Mindenki számára emlékezetes lehet Monastir városa. A tengerpartja gyönyörű, akárcsak a települést egykor védő vár (ribát), amit az átépítési és erődítési munkálatok labirintussá változtattak. A mecsetek az iszlám vallás központjai, ahova más vallású látogató nem léphet be. Rövid kitérőt tennék, hogy megértsük, miért fektettek a monastiri mecsetbe vezető lépcsőfokokra pallókat. A megoldás egyszerű: ha keresztény nem is léphet be, a muzulmánok leszállás nélkül, kisebb gázadással, akár motorkerékpárral, vagy kerékpárral is behajthatnak a kapun. Talán érzékeltethető a probléma. A keresztény templomok vallási hovatartozástól függetlenül látogathatóak, de kevésbé lennének toleránsak, ha az istentiszteletre siető hívő azzal próbálna időt nyerni, hogy az előtérben támasztja le a motorbiciklijét. Természetesen a jelentősebb mecsetek esetében a turisták bemehetnek az udvarra, vagy az udvarig, hogy megcsodálhassák az iszlám építészet remekeit.³

A helyi lakosság számára más okból fontos a város. Monastir Habib Bourguiba szülőhelye. Az egykori

elnöknek a várost uraló, a régi temető közepén lévő mauzóleum állít emléket. A monumentális épület és az oda vezető út az osztálykirándulások csomópontjában fekszik. Az elnök nyughelye egyben múzeum is, ahol mindenki megtekintheti az államfő telefonját, vagy az 1-es sorszámú pártkönyvét. A személyes tárgyak között helyet kapott egy szekrény, asztal és karosszék is. Minden el van kerítve a látogatóktól, de ez nem zavarja a tunéziai diákokat. Eddigi utunk során az európaiakon kívül nem láttunk mást fotózni, ez most a helyiek terepe. Ismerve a nemzeti érzés államilag is táplált és elvárt színvonalát, ha len-

Az egykori védőfal nyomai a mahdiai földnyelv és öböl körül az Fátimida-dinasztia korát idézik.

ne tunéziai iwiw, valószínűleg mindenki alapértelmezett fényképe az egykori államfő nyughelye előtt, vagy karosszékeben ülve készülne.

A tengerparttól és a szállodaövezetektől távolodva változik a hivatalos közegek száma. Az ország biztonságának fenntartásában a katonaság, a rendőrség és a nemzeti gárda is részt vesz. A szolgálati idejük alatt egyenruhát, öltönyt, vagy civil ruhát viselnek. A forgalmat rendőrök irányítják, a járőrözésben katonák is részt vesznek, a tömegben civil ruhások vegyülnek el. Utóbbiak gyalogosan, motorkerékpáron, vagy taxiban közlekednek egy adott

területen. A külföldieket és a gyanúsnak vélt személyeket gyakran figyelemmel kísérik, mivel törvény tiltja a kormányzati, vagy rendőri, katonai épületek (személyek) fényképezését. A tilalmakra táblák figyelmeztetnek. A hivatali épületek, mindig a főutak mentén helyezkednek el, amelyek többnyire egyik, vagy másik elnök nevét viselik. Ide sem teherautóval, sem veszélyes, vagy robbanóanyagot szállító járművel nem szabad behajtani és erre is táblák sora figyelmeztet.

A tuniszi éjszaka hangulatos, barátságos, a gyarmati időköt idéző szoba csövázás ágya mellől nem

hiányzik a plafonig érő keskeny ablak, a kék zsugáter és a kicsiny terasz. Innen, két emelet magasságból tárul eléink az utcai forgatag és a járdák fölé nyúló fényreklámok látványa. Az utcaképnél itt még tartozéka a „fakabát”, ami az őröt védi az időjárás viszontagságaitól. A fabódék az utcasarkokon állnak, két oldalról kordon védi őket és az elhelyezésnél figyelnek arra, hogy a posztoló őrök rálászanak egymásra. Éjszaka mintha többen lennének

mentén rendőrökkel, egymástól 50-100 méterre, akik örömmel válaszolnak esetleges kérdéseinkre. Persze ez sincs mindig így. Természetesen csak abban az esetben, ha előtte elmondjuk, kik vagyunk, honnan jöttünk, mit akarunk és ők segítenek is, hogy amit keresünk az nincs itt, menjünk szépen a szállásunkra. Az Európai Unió állampolgárának lenni kifejezetten előnyös, ők minden esetben kivételezett helyzetben vannak. Az, hogy a saját ál-

El Jem ókori amfiteátrumának maradványai a település kereskedelemben betöltött fontos szerepére emlékeztetnek

szolgáltatban, de a nappalhoz képest már tartozék a betárazott gépkarabély, szuronnal.

Alkalmanként egy közös van a rend őreiben, ez a szénsavval dúsított ásványvíz. A területek biztosítása folyamatos, ezért jogosultak ásványvíz vételezésére. Természetesen mindannyian ugyanazt a márkát kapják. Ezzel a kezében posztol az egyenruhás rendőr és vegyül el a civil ruhás. A rendszernek elegendő tartaléka van, hogy ellenőrizze a forgalmas csomópontokat, az utakat és az elhagyott területeket egyaránt. Fás, vagy romos területen egyaránt találkozhatunk öltönyös, fülhallgató urakkal. Az utak

lappolgárokkal szemben mennyire toleránsak, már változatosabb.

A helyi rendőri szervek minden ok nélkül fogantatásnak komolyabb fellépést, ha indokoltnak érzik. A civil ruhások kiemelik a tömegből a kiválasztottakat és az öltönyösökhöz kísérik. Iratok elvétele, átkutatás, fegyver és falhoz állítás. Okot bár mikor lehet találni. Magyarországon megszoktuk, hogy az átlag állampolgárt csak ritkán, indokolt esetben, köszönés után igazoltatják. Ez általában abból áll, hogy egyeztetik az adatainkat. Az erőszak eszköze maximum a gumibot, vagy a rendőr szemé-

lyi lőfegyvere lehetne, de az a tokjában marad. A pisztoly ténye elrettentő mindenki számára. Más-
képpen viszonyulunk a tokjában pihenő P9R-hez,
mint a betárazott és csőre töltött Steyer Aug gépkar-
abélyok látványához, melyek végére este a szurony
is felkerül.

Nem kellett hozzá ok, hogy megállítsanak min-
ket, átkutassák és szétdobálják a táskánk tartalmát.
Kérdés, hogy van-e értelme a hatalom állandó fé-

lelmének, ha ő maga sem tudja mi a tárgya. Álljon
itt megjegyzésként, hogy a kreol bőröm és az, hogy
tunéziai tartózkodásunk során az átlag helyiek éle-
tét éltük, megkönnyítette, hogy azt kapjuk, amit ők
és azt írassam meg, amit láttunk, vagy átéltünk.
Így történhetett, hogy az embert, mint „terrorista
gyanus személyt” átkutatták. Fő a biztonság, ke-
reshetnek fegyvert, vagy pokolgépet. Az intézkedés
során nem kell szólni, úgyszólván eredménytelen marad.
A javunkat szolgálhatja, ha kiderül, hogy külföldiek
vagyunk és akkor a végén egy vendégszerető közeg
jókívánságaival is gazdagabbak lehetünk. Felejsük

el a megszokott angol, vagy a német nyelvet. Az or-
szág történelmi sajátosságai miatt franciával, vagy
arabban többre megyünk. Természetesen tört arab-
sággal megkérdeztük, hogy az eset könnyebb tisz-
tázása végett beszél-e az intézkedő rendőr angolul.
A válasz a kérdésünkre egy határozott „yes” volt és
máris folytatta tovább arabul. A történet érdekessé-
ge, hogy praktikai okokból három kés is volt a táska
zsebében, de ez elkerülte a figyelmet. Szerencsére az
irataink senkit nem érdekelték, mert az útlevelünk
páncélszekrényben, a személyazonosságot igazoló
kártyáink pedig letétben voltak. Mielőtt rontaná-
nak az ország megítélésén, odalökte a földes ruhákat
és kipakolt személyes tárgyakat, hogy pakoljunk és
távozzunk.

Az idegesség oka érthető is lehetne. Azokban a
napokban zajlott Tuniszban az Afrikai Gazdasági
Konferencia (African Economic Conference). Az Afrikai Fejlesztési Bank (African Development
Bank) és az ENSZ Afrikai Gazdasági Bizottsága
(United Nations Economic Commission for Africa)
közös szervezésében rendezték meg a „Globalization,
Institutions and Economic Development of Africa”
elnevezésű konferenciát. A cél az államok közötti
párbeszéd volt, ami az afrikai közgazdászok és poli-
tikusok találkozására is alkalmat szolgáltatott. Meg-
közelítőleg 500 résztvevő gyűlt össze a rendezvé-
nyen, ahol a UN-HABITAT⁴ is képviseltette magát.
Az ügynökség véleménye szerint az afrikai városok
jövője és gazdasági növekedésük az infrastrukturális
beruházások függvénye.

Alioune Badiane a ROAAS (Regional Office for
Africa and Arab States) igazgatója az alkalmatlan
kormányzati és helyi politikát hibáztatta. Kiemelte
a politikai akarat hiányát és a finanszírozások átte-
kinthetlenségét. Véleménye szerint az afrikai vá-
rosok gazdasági fejlődése érdekében szükség van az
emberek önállóságára és a politikai akaratra, hogy új
gondolkodást honosítsanak meg, erős intézmények
és átlátható kormányzat mellett. A jövő zálogát
minden esetben a szállítási lehetőségek és feltételek
javulásában látják. Mindezek a régiók termelékeny-
ségét növelnék, elősegítenék a területi fejlesztéseket
és csökkentenék az emberek közötti társadalmi-gaz-
dasági egyenlőtlenségeket.

Tunézia közlekedése élenjáró az afrikai államok
között, de van még mit tenni. Az utak állapota,
a közlekedési szokások feltűnőek lehetnek az ide
utazónak. A KRESZ csak egy emlék, akárcsak a
megkopott zebra. Olcsó üzemanyag, autósiskolák
és mintha mindenki egyszerre közlekedne. A gép-
járművek típusaiban a francia kereskedelmi kapcso-
latok tükröződnek. Sáv annyi van, ahányan egymás
mellett elférnek, ezért a nyomvonalunkban is bár-

mikor találkozhatunk szembejövő forgalommal. Irányjelző helyett, vagy bármilyen üzenet továbbítására („jövök, tolatok, indulj”) mindenki a kürtöt használja. A fővárosban közlekedési lámpák is vannak, de azokat nem mindig veszik figyelembe, vagy egyszerűen nem működnek. Ilyenkor segítenek a rendőrök, akik az önmagán túlnőtt főváros közlekedését próbálják irányítani. Metró is csak Tuniszban van (Metro Leger), összesen hat vonal. A valóságban ez a magyar villamossal egyenértékű. A város laza szerkezetű, homokos talaja és alacsony fekvése teszi lehetővé, hogy a föld alá fúrjanak. A helyiek szerint ez metró, nem is értik, hogy az egyszerűbb megoldás helyett miért kell a föld alá rejteni. Az agglomeráció lakossága a TGM (a magyar HÉV-nek fele meg) segítségével ingázik. Kevés a vonal és a szerelvény, de egyre több az utas. A munkaidő lejárta után nem ritka, hogy vonatok 60-80 km/h-val, nyitott ajtó mellett robognak és emberek lógnak a kocsik külső oldalán. Számunkra is érdekes volt, hogy egy méterre a sínektől hogy nem esik ki az ember, és miként tartja magát a hullámzó tömeg a szerelvény belsejében. Vidéken a földút, vagy a homokos műút a jellemző. A közlekedésben ugyanúgy részt vesz a számár által húzott kétkerekű kocsi, mint az autó. A többség busszal, távtaxival, vonattal közlekedik. Ahogy haladunk az ország belseje felé,

illetve délebbre, úgy találkozunk egyre több számárral és dromedárral.

Az afrikai államok többségében megfigyelhető, hogy a túlnépesedés mellett nő a szakadék szegények és gazdagok között, ami egyik oka az évtizedek óta tartó kivándorlási hullámnak. Az iszlám egyre nagyobb jelentőségre tehet szert Európa nyugati felében, mely jelentős feszültségek forrása már napjainkban is. Az egyéni okok között a legjelentősebbek az egzisztenciális problémák. Nyugat-Európa ugyanezt a hatást váltja ki a kelet-európai fiatalságból. A biztos keresetet és megélhetést látják az öreg kontinens nyugati felében.

Többször tapasztaltuk, hogy akárhányszor szóba jött Európa, minden esetben kiderült, hogy beszélgetőpartnerünk érdekelt a kérdésben. A fiatal taxifőir itthon maradt a nagyszülőikkel és a feleségével, a család többi tagja pedig Berlinben folytat üzleti tevékenységet. Egy másik esetben egy luagge-on (távtaxi) találkoztunk egy „szerencsessel”, aki örömmel mutatta három évre szóló vízumát és repülőjegyét. Mindezek az okmányok pár száz Euroval egy mappában voltak összerendezve, ami a jövő zálogát jelenti számára. Egy hete volt az indulásig, három év sok idő és Hamburg ismeretlen számára. November van, a tunéziai lakosság már elővette a télikabátot, mert a hőmérséklet lecsökkent és tartósan 20 °C

A monastiri ribát, melyet az évszázadokon át tartó átépítések és bővítések valóságos labirintussá változtattak

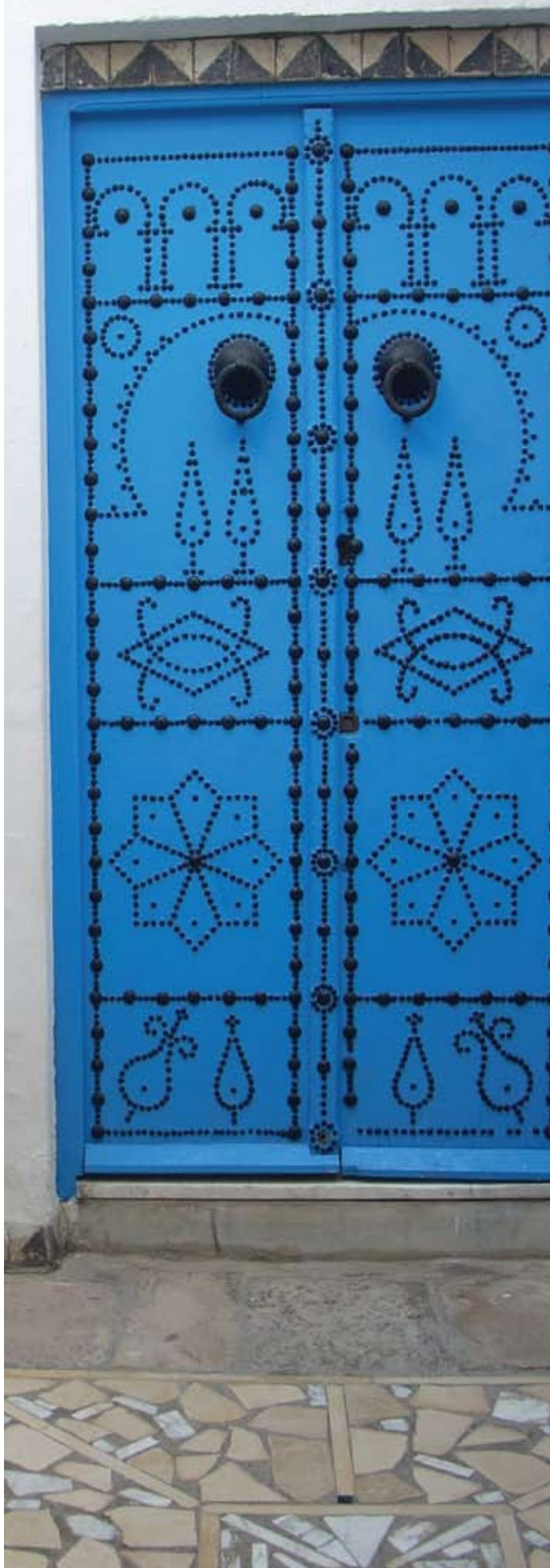
körül ingadozik. Alkalmi beszélgetőpartnerünk sokat kérdezett, az európai mindennapok, praktikus információk érdekelték. Nézte az időjárás-jelentést és onnan tudta, hogy Németország északi felében már fagyos az idő. „Mit viselünk mi ilyenkor, vagy -20 fokban?” – télen ez nem ritka a kontinens északi részén. A választ túl röviden fogalmazhattuk meg, ezért a rémület kiült az arcára: „Amit ti +20-ban”. Barátságosan köszöntünk el, ő Sfax külvárosi részén kiszállt.

„Just look, no buy” – jellemzi a szúkok jellegzetes világát egy rovatban a Lonely Planet útikalauza. Az üzlet az arab világ szerves része és ismertetőjele, ahol az ügyes árus és a gazdagság isteni ajándék. A leendő vevők összefogdosása sport-jelleget ölt és a boltba csak bekerülni könnyű. Mindez izgalmas és emlékezetes része lehet a látogatásnak, amit nehéz elkerülni. A történelmi ismertek hiányosságát jelzi, hogy az eladók egy keveset mindig engednek a kelet-európainak, mivel „mi” baráti szocialista állam vagyunk és nem (-) amerikaiak.

A politika meghatározó a tunéziaiak életében. A nyomtatott sajtó és a média is erre van berendezkedve. A meghatározó témák között szerepel az elnök napi tevékenysége⁵, vagy az arab államok történései. Ebből következik, hogy a helyiek másképpen fognak viszonyulni Izraelhez és a támadásokhoz. Ritkán lehet politizálni, a bizalmatlanság miatt a vélemény helyett a szólások kerülnének előtérbe. A valóságot egyéni nézőpontokból lehetett megismerni. Egy taxisofőr történelmi ismereteit azzal bizonyította, hogy Magyarország egykori nagyságára utalt és párhuzamot vont az egységes arab államokkal. A probléma forrását a zsidóságban és „Amerikában” jelölte meg. A véleményével nem étettem egyet és a következtetései sem voltak helyesek, ezért másra tereltük a szót. Tunéziát úgy jellemezte, ahol a barátság az Egyesült Államokkal csak látszat és nem eleme a hétköznapi gondolkodásnak (lásd még: Chomsky; 2005:59).

A müezzin hangja napjában ötször szólítja a híveket. Az arab országok többségében a megváltozott körülmények miatt a mecsetek tornyaiban, esetleg forgalmas csomópontokon felállított hangszórók próbálják emlékeztetni a lakosságot az imaidők betartására. Ilyenkor az állami televízió és rádió is öt percre megszakítja az adását. A reformok és a vallási tolerancia ellenére még mindig a müezzin hangja és 1400 év változatlan szokásai a jellemzőek – az ország lakosságának 98%-a muzulmán, mindössze 1%-a keresztény és 1%-a egyéb vallású.

*Mutasd az ajtódat és megmondom ki vagy!
A formavilág gazdagsága és
a szegesekek száma a ház urának társadalmi
rangjára és jövedelmi helyzetére utalt*

Szépség és monumentalitás a monastiri temető közepén. Széles út visz Habib Bourguiba mauzóleumához, amely személyes tárgyainak gyűjteményével az államférfinek állít emléket

A fiatalokat már „megfertőzte” a nyugat, ami a ruházkodásban, zenehallgatásban is megjelenik. Ezzel párhuzamosan, egyfajta önazonosság keresés is megfigyelhető. Korábban Bourguiba több dolog mellett megtiltotta, hogy a nők fátylat viseljenek. Az arab identitás a fiataloknál a nyugati ruhák, mint a baseball sapka és a kapucnis pulóver párosítása a hagyományos arab – vagy másik ismert nevén: palesztin – kendővel és a fátyol újbóli térhódítása. A telefonfülkék mellett egyre több a mobiltelefon, a terek pedig a letöltött, kihangosított arab zenétől hangosak. A fiúk minden lehetséges területet, köztük a mecsetek előtti tereket is, elfoglalnak, ahol futbalozni tudnak. A közösségi élet és az összetartozás fontossága jelenik meg a sportban, kávézóknak, mecsetekben.

A nők társadalomban betöltött szerepe megváltozott. A lányokat, nőket senki sem kötelezi semmire, de a családon belüli elvárások és szokások sokszínűséget eredményeznek a mindennapok öltözködési szokásaiban. A nő helyzete sokat elárul a mu-

zulmán állam berendezkedéséről. Tunézia élen járt a reformok tekintetében. A jogtudósok a Koránra hivatkoztak, amikor a nőkkel szembeni legigazságosabb bánásmódban az egyenjúságot vélték felfedezni (Küng, Ess; 1998:129). Az arab világ más országa-hoz képest kimagasló politikai szerephez jutottak a hölgyek. A kétkamarás parlament szintjein több mint 20%-ban részesedik a gyengébbik nem a helyek számából.

Egy országról és annak lakóiról az is sok mindent elárul, hogy hogyan viszonyul ősei nyughelyéhez. A temetkezési szokások tarka képet mutatnak a világban. A tunéziai temető nem zárt, nincs körbeke-
rítve. A terjeszkedő városok szerves részeivé váltak, nem különültek el, amikor a medina⁶ körüli területek beépültek. A fehérre meszelt, vagy díszesen csempézett sírok fele olyan széles és hosszú, mint amilyeneket idehaza megszoktunk. A muzulmán temető az arab világ e felében inkább nyitott, füves mezőre hasonlít.

Ezzel ellentétben a közterületek és a lakossági élet más szinterei szemetesek. A turisták által is látogatott területeken van elvéve egy-egy szemetesláda. Az átlag polgár nem folytat környezettudatos életet. A feleslegessé vált csomagolóanyagtól, vagy keletkező hulladéktól ott válik meg, ahol az feleslegessé vált. A muzulmán világ egészére jellemző, hogy nem tekintik szívügyüknek a természetvédelmet. Az európai kultúrkörben megjelenő „Föld anya”, vagy szinonimáinak nincs is megfelelője az arab nyelvben. Az észak-afrikai államok többsége történelme során folyamatosan harcban állt a természettel és ez befolyásolta a hozzáállásukat. Ott, ahol harcot kell folytatni a sivataggal és az életet az oázis, az öntözőrendszer, a kert, az olajfaliget, vagy a város jelenti, ott szívesebben látják megzabolázva és az ember szolgálatába állítva a természeti erőket (Küng, Ess; 1998:118).

Külföldiekkel és magyarokkal többnyire ott találkoztunk, ahol számítani lehetett rájuk. A frekvenciát területeket persze az árusok, a feldíszített tevék

és az önkéntes segítők is ellepték. A szervezett túrák zöme kimerült múzeumok látogatásában, vásárlásban. A buszok a kifelé fotózó turistákkal éppen amellet hajtottak el, amiről az utazásuk szólhatna: Tunéziáról. A térség varázsát nehéz visszaadni, de aki rugalmas és megbirkózik a kultúrák közti különbségekkel, az élményekkel gazdagon térhet haza. Az ország szépsége éppen akkor mutatkozik meg, mikor a függöny mögé pillantva meg akarjuk ismereni az iszlám kultúrát és a hétköznapi életet.

Jegyzetek

- 1 Ben Ali pártja az esetek többségében 95% fölötti eredménnyel szerepel a választásokon, de nem volt ritka a 99,9%-os eredmény sem. Az elnök negyedik ciklusát tölti, a legközelebbi választások 2009-ben lesznek.
- 2 A össznépség 10327800 fő (2008).
- 3 A megállapítás az UNESCO világörökség részét képező mecsetekre érvényes, ahol egy bizonyos határig tolerálniuk kell az idegen látogatókat.
- 4 UN-HABITAT (United Nations Human Settlements Programme): Az ENSZ településekkel foglalkozó ügynöksége. 1978-ban alapították, központja Nairoiban (Kenya) található.
- 5 Az elnök nem mindig tartózkodik ott, ahol mutatják. Ezt mi is tapasztaltuk. Gyakran sugároznak korábban felvett jeleneteket, vagy montíroznak mögé különböző háttérket. Az ok a támadásoktól való félelem, ezért folyamatosan félrevezető híreket közvetítenek.
- 6 Az öreg település, amit eredetileg fal vett körül. A modernizáció során sok helyen lebontották a falakat és az épületek egy részét, hogy rendezettebbé váljon a település. A medina a keskeny, rendszertelen utcáival az óváros szerepét tölti be.

Felhasznált irodalom:

- Chomsky, Noam (2005): Hatalom és terror. Budapest: Független Média Kiadó
- Fischer Ferenc (2005): A kétpólusú világ, 1945-1989. Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó
- Küng, Hans – Ess, Josef van (1998): Párbeszéd az iszlámról. Budapest: Palatinus Könyvek Kft.
- Rostoványi Zsolt (1983): Mit kell tudni az iszlámról? Budapest: Kosuth Kiadó

Felhasznált internetes források:

- BBC, Country profile: Tunisia
link: http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/country_profiles/791969.stm
- CIA The World Factbook, Tunisia
link: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html>
- Open Directory Project: Tunisia
link: <http://www.dmoz.org/Regional/Africa/Tunisia/>
- UN-HABITAT
link: <http://www.unhabitat.org>
- UN-HABITAT roots for infrastructure investment in African cities
link: <http://www.unhabitat.org/content.asp?cid=6052&catid=5&typeid=6&subMenuId=0>